

Fenntartható fejlődés vs növekedés? Gondolatok a nem-növekedés elmélete mentén

Takácsné György Katalin
Óbudai Egyetem

takacsnegyorgy.katalin@kgk.uni-obuda.hu

2022. október 10.

Gondolatok

- globális kép – fenttartható(ság)?
- erőforráskorlátozottság - túlfogyasztás
- paradigmaváltás szükségessége
- innováció és készség

Mit tekintünk fenntarthatónak?

- ⇒ ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottság (World Commission on Environment and Development – WCED), más néven Brundtland-bizottság jelentése (1987)
- ⇒ a fejlődés célja a **társadalmi jól-lét** biztosítása, amelynek a környezet feltétele, a gazdaság pedig eszköze

„A gazdasági növekedés új korszakára van szükség, amely erőteljes, ugyanakkor társadalmilag és környezetileg egyaránt fenntartható”.

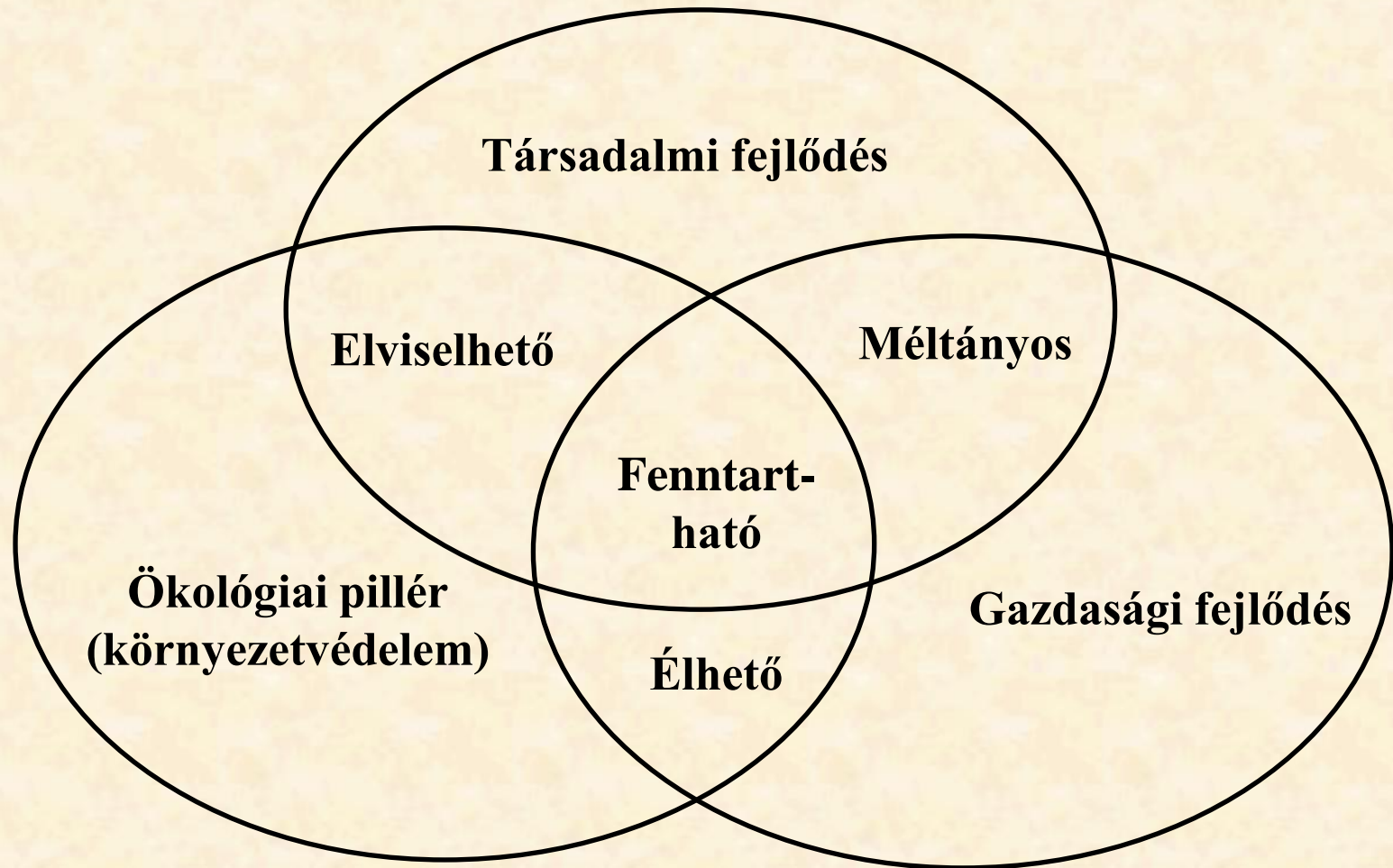
„Fenntarthatóság hármas pillére”

- nem három egyenrangú pillér \Rightarrow **összetett rendszer**
- a fejlődés célja \Rightarrow a **társadalmi jól-lét** biztosítása, amelynek a *környezet feltétele*, a *gazdaság pedig eszköze*
- *fenntartható társadalom*:
 - „nem vesz el összességében többet a környezetéből, mint amennyi erőforrás képes folyamatosan megújulni”
 - a „korlátok” globális betartása, szétosztása
 - szakadékok „szűkítése”

társadalmi jól-lét

„Jó kis bolygó a Föld. Ha nem vagyunk ilyen gyarlók és lusták, akár meg is menthettük volna.”

Kurt Vonegut, 2015. Mi szép, ha nem ez? Helikon. 190 p.

„A földet unokáinktól kaptuk kölcsön”

A fenntarthatóság NEM EGYENLŐ

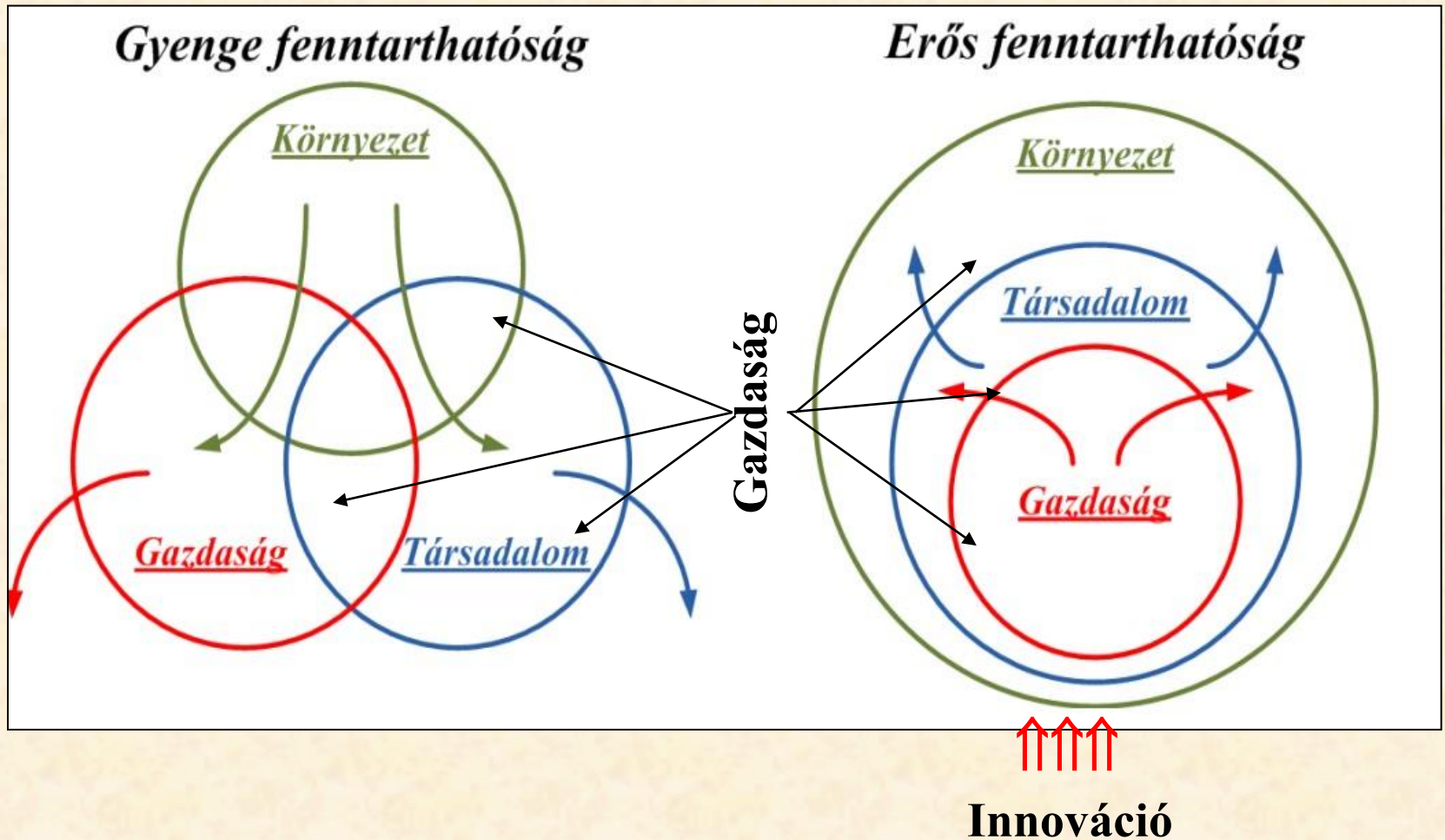
- ≠ a folytonos gazdasági növekedéssel (GDP)
- ≠ valaminek a jövőbeni fennmaradásával/fenntartásával (fejlesztéspolitika)
- ≠ az időbeni fennmaradással (köznyelv)

Növekedés: nagyobbak leszünk ≠ fejlődés: jobbak leszünk!

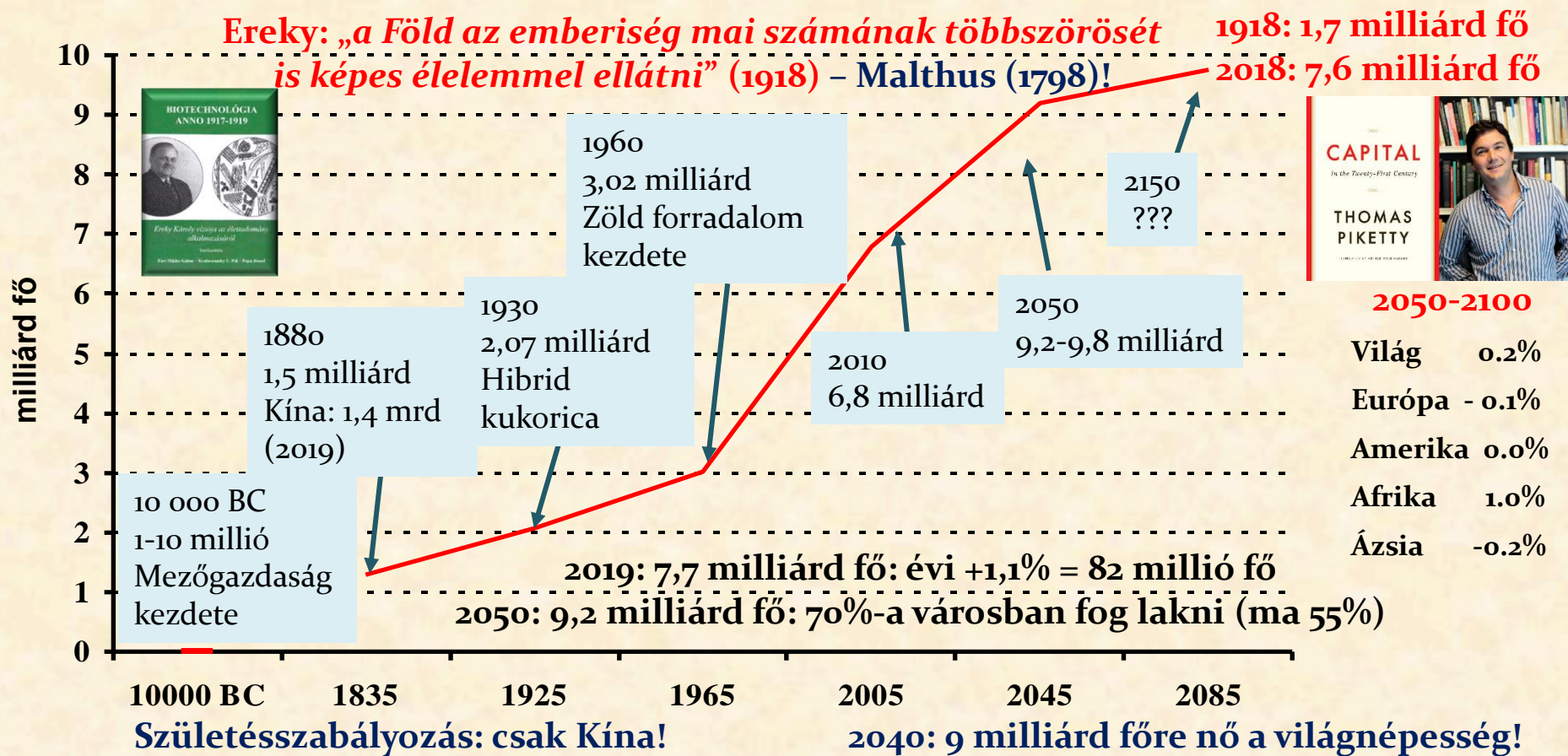

Rövid távú előny kiaknázása ⇔ hosszú távú „meg”/fennmaradás!

Gyenge vs. erős fenntarthatóság és az innováció

Globális népességnövekedés: időzített populációs bomba?

Forrás: Popp, 219 összeállítás Erek (1918); FAO (2009; 2012); Piketty (2015) alapján

Veszélyek – mivel is nézünk szembe?

**PANDÉMIA,
HÁBORÚ**

- **élelmiszerbiztonság és élelmezésbiztonság kérdései**
- **elsivatagosodás** (a világ teljes szárazföldi területének 38%-a)
- **erdősültség csökkenése**, fafajok szerkezetének átalakulása
- **vegyszer rezisztens/toleráns károsító szervezetek előtérbe kerülése**
- **édesvízkészlet csökkenése** (stratégiai fegyver!), a Föld vízkészletének csak 2,5%-a (0,3% tavak, folyók)
- **biodiverzitás csökkenése** (atmoszféra, klíma-, hidrológia, anyagciklusok, kártevők szabályozása, beporzás, talajképzés stb.)
-

Milyen válaszokat tudunk/kell adni?

Fenntartható fejlődés
és a
„nem-növekedés” elmélete

(az emberiség történetében a „nem-növekedés” szelleme megismétlődő gondolat volt)

- ökológiai közgazdaságtan (fogyasztóellenes és valamilyen módon antikapitalista gondolatok ötvözése)
A mozgalom gyökerei a Római Klub jelentés előzményeihez vezethetők vissza. (A növekedés korlátai, Report of Club of Rome in 1971 titled "Limits to Growth" report; i.e.: Meadows Report)
- Latouche (2011) összefoglalta azokat a feltételeket, amelyeknek jellemezniük kell a nem növekedés autonóm társadalmát \Rightarrow 8-R
(túlnépesedés, élettér pusztulása, versenyfutás önmagunkkal, érzelmek fagyhalála, genetikai összeomlás, tradíciók lerombolása, dogmák ereje, atomfegyverek)

További gondolatok:

- Lorenz K. (2001): A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. IKVA Könyvkiadó. Budapest. p. 133
- Luksha, P. (2016): Skills of the future and transformation of global educational ecosystem. OECD-Laureate Seminar
- Sedlaček, T. (2012): A jó és a rossz közgazdaságtana - A Gilgames-eposztól a Wall Streetig. HVG Kiadó. 464 p.

„Nem-növekedés autonóm társadalmát” jellemző **nyolc R**

(Latouche, 2011, 50-52. p.)

- **RÉÉVALUER** – **ÉRTÉKRENDCSERE** (becsületesség, a tudás átadása, a jól végzett munka tisztelete, az őszinteség, a felelősségérzet, a szellemi érték és a természet tisztelete)
- **RECONCEPTUALISER** – **KONCEPCIÓVÁLTÁS**. („A gazdaság a természetes bőséget szűkösséggé alakítja a mesterséges hiány és a szükséglet létrehozásával, miközben kisajátítja és árucikké alakítja a természetet.”)
- **RESTRUCTURER** – **ÚJRASTRUKTURÁLÁS**. (Termelési eszközök, a társadalmi kapcsolatok új értékrendhez igazítása.)

„Nem-növekedés autonóm társadalmát” jellemző nyolc R (Latouche, 2011, 50-52. p.)

- **REDISTRIBUER – ÚJRAELOSZTÁS.** (Cél a természeti erőforrások újraelosztása, a hozzáférés lehetőségének kiszélesítése globális, társadalmi, generációk közötti egyéni szinten. Közvetlen hatása a fejlett gazdaság „túlfogyasztásának” csökkenése, valamint közvetett az Észak – Dél különbség mérséklődése .)
- **RELOCALISER – VISSZATÉRÉS A LOKÁLISHOZ.** (A fizikai javak áramlását a minimálisra kell szorítani, a helyben elfogyasztandó javakat helyben kell megtermelni.)

„Nem-növekedés autonóm társadalmát” jellemző **nyolc R**

(Latouche, 2011, 50-52. p.)

- **RÉDUIRE** – **CSÖKKENTÉS**. „MEGÁLLJT KELL PARANCSOLNI A TÚLFOGYASZTÁSNAK, ÉS VÁLTOZTATNI KELL A PAZARLÓ SZOKÁSOKON.”
(„társadalmi elvárás”, mesterségesen gerjesztett „szükséglet”, az egészségügyi kockázatot, a megelőzést kell előtérbe helyezni.)
- **RÉUTILISER** – **ÚJRAFELDOLGOZÁS**. (A termékeket hosszabb használati időre kell tervezni, többszöri felhasználhatósággal.)
- **RECYCLER** – **ÚJRAHASZNOSÍTÁS**. (Hulladékok, használatból kivont termékek.)

**A nem-növekedés felújítja az ökológusok régi formuláját:
gondolkodj globálisan, cselekedj helyileg
(Think globally, act locally)**

Szükséges:

- ökológiai lábnyom csökkentése (1960-as évek szintjére; **lehet?**)
- a tevékenységek relokalizációja
- visszatérés a helyi gazdálkodáshoz (**ahol lehetséges**)
- ösztönözni szükséges a szolgáltatási javak (**quartier szektor**) előállítását, társadalmi funkciók ellátását (**jövő munkaerő-szükséglete**)
- energiapazarlás csökkentése
- szállítási távolság csökkentése, költségek internalizálása
- reklámozási, hirdetési kiadások erőteljesebb megadóztatása
- technológiai innovációk bevezetés előtt a **várható hatások tudományos megalapozottsággal történő értékelése** stb.

Nem-növekedés szintjei:

- *Egyéni szint* (értékrendváltás, fogyasztói szokás, az emberek várakozásai és vágyakozásai)
- *Közösségi szint* (lokálisan, új együttélési formák: pl. gép- és gazdaságsegítő körök, helyi ellátási rendszerek, termelői piacok)
- *Nemzeti szint* alapvető szemléletváltás (GDP-paradoxon; top-down intézkedések, kormányzati támogatások, közösségi pénz, munkaórák csökkentése és foglalkoztatás növelés, alapjövedelem, adórendszer újra-definiálása)
- *Nemzetek feletti szint* (multilaterális intézkedések és azok egyetemes betartása; értékrend, etika!)

Van den Bergh, J. C. J. M. [2011]: Environment versus growth. A criticism of “degrowth” and a plea for “a-growth”. *Ecological Economics*, 70(5)

Dombi J. – Málovics Gy. (2015): *Közgazdasági Szemle*. LXII. február

Hogyan jön ebbe a gondolatkörbe a vállalati viselkedés?

Milyen válaszokat tudunk/kell adni?

⇒ **megújulás – versenyképesség**

⇒ **innovációs irányok**

- hatékony erőforrásfelhasználás (nano-, bio-, precíziós technológia.....)
- újrahasznosítás
- technológiai újítások
- helyettesítők (input oldal, fogyasztói oldal)
-

(ld. Erőforráskorlátozottság csökkentés kérdése)

Az **innováció**, az új megoldások, technológiák bevezetése a teljes értéklánc mentén **kötelező előfeltétele** a vállalatok életképességének, sikerességének!

- ⇒ környezetbarát technológiák, inputok használata, helyettesítők alkalmazása/fejlesztése
- ⇒ részvétel az innováció diffúziójában együttműködés (innovációs hálózatok, klaszterek) mentén, részvétel stratégiai szövetségekben
- ⇒ egyéni értékrend, viselkedés (meg)változtatása a mérsékelt fogyasztás irányába

Társadalmi fenntarthatóság

Társadalmi innováció – miben kell megváltoznunk?

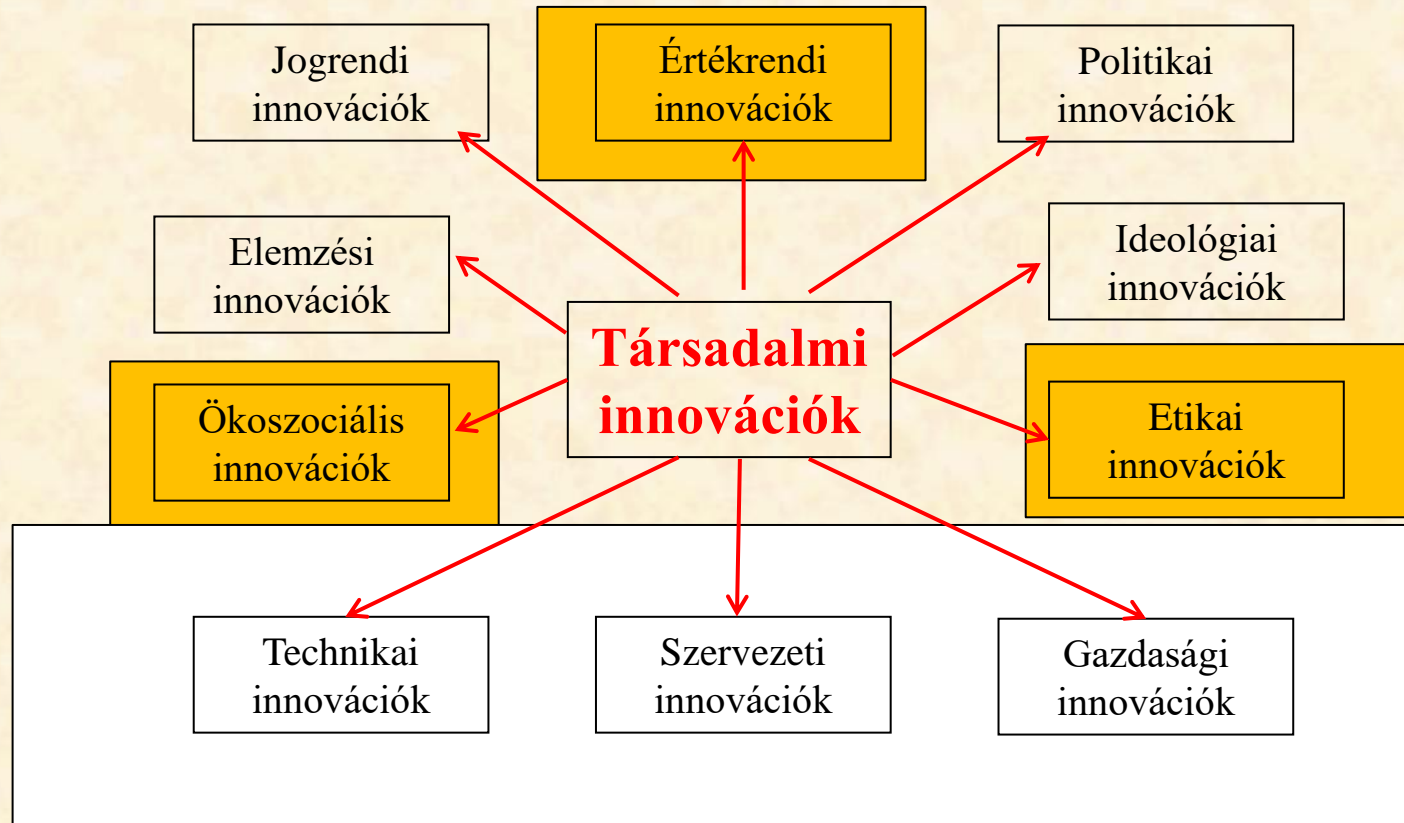
- újszerű és **hatékonyabb** megoldások alkalmazására van szükség a társadalom működésében/működtetésében
- **a társadalom működésének** bármely területe potenciális célpont

Paradigmaváltásra van szükség!

„de-growth theory!”

Lehetséges társadalmi innovációs irányok – **Lehetséges?**

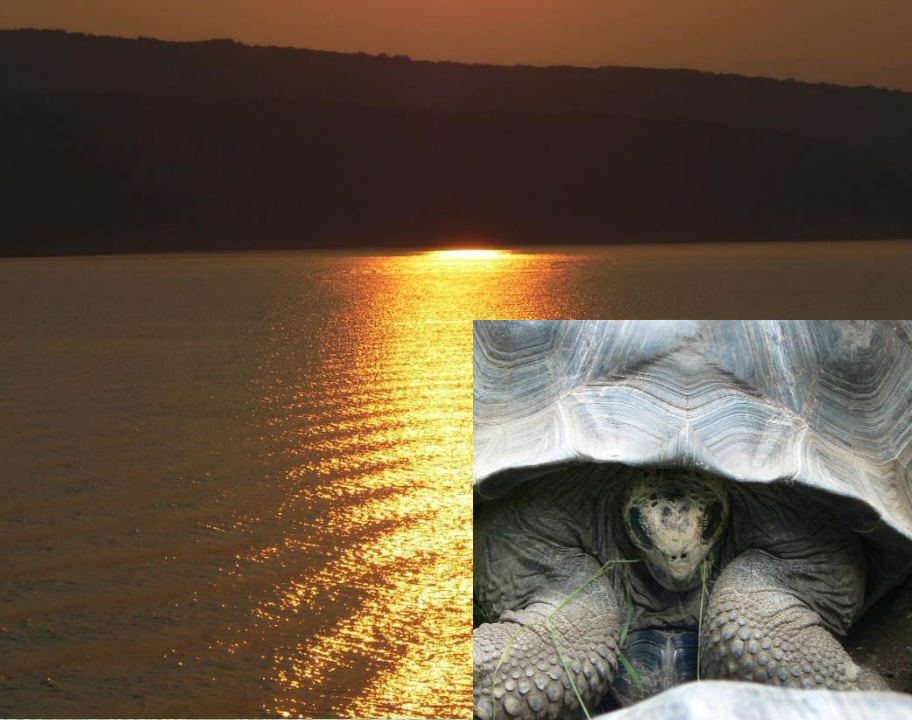
(intézményrendszer, kapcsolati háló, info-kommunikáció, e-állampolgárság, Charta-k, civil mozgalmak, CSR, szociális közösségek/vállalkozások stb.)

Összegzés

- a **megújuló képesség**, a **nyitottság** (értéklánc mentén), gondolkodás és **együttműködés** \Rightarrow stabilitást eredményez(het), hozzájárul(hat) a fenntartható gazdaság alapját képező **megfelelő termeléshez**
- az értéklánc minden szintjén fontos
 - legújabb (**up-to-date**) **technológiák használata** – hatékonyságnövelés
 - **megfelelő tudás**, pozitív attitűd a környezeti és társadalmi kérdésekhez
 - **más vezetői készség** (és hozzáállás és tudás)
 - **stratégiai partnerség**

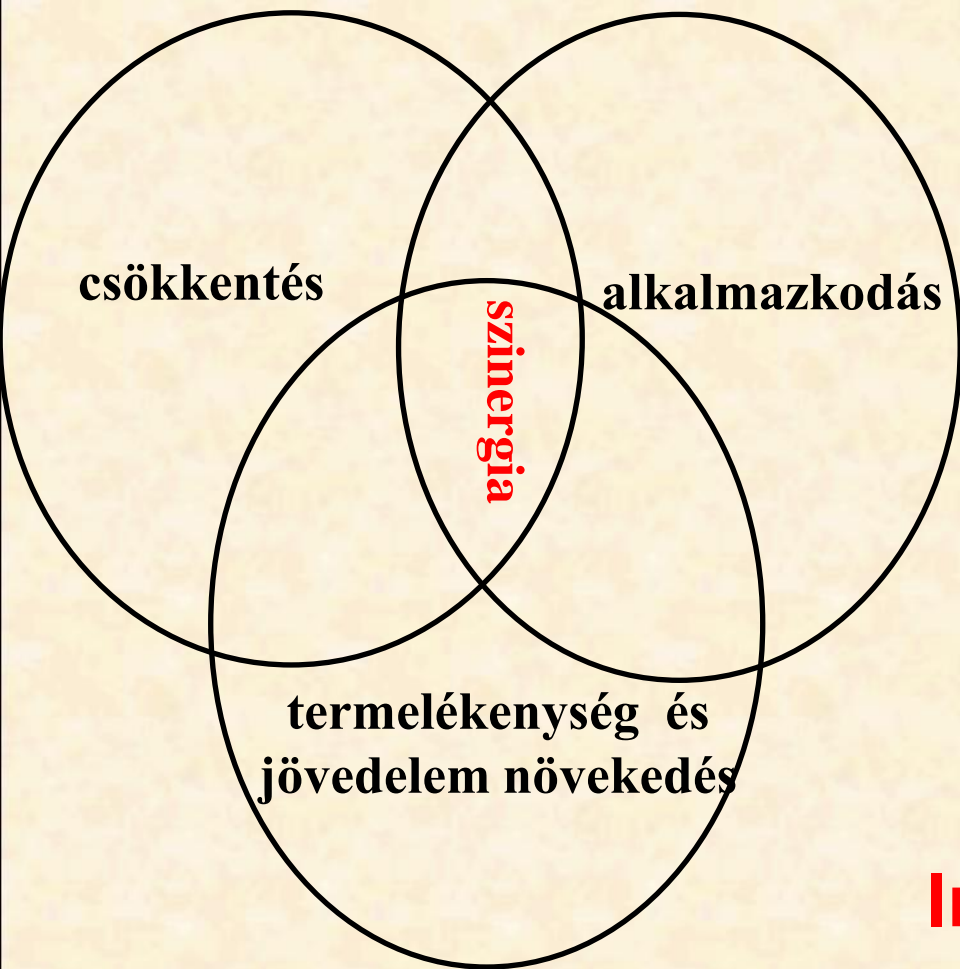
**gazdasági,
környezeti,
társadalmi fenntarthatóság**

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

Hogyan lehet megfelelni a mezőgazdasággal szemben támasztott többszörös igényeknek?

⇒ szinergiák létrehozása az élelmezésbiztonság, az alkalmazkodás és az éghajlatváltozás mérséklése között

⇒ a pillérek közötti szinkron kialakítása

⇒ több szinten: termőföld – gazdaság (üzem) – tájkép – intézmények

Innovációs irányok!

